energiavirasto
energimyndigheten

Tämä on Energiaviraston sähköisesti allekirjoittama asiakirja.		Asiakirjan päivämäärä on:	06.03.2024
Detta är ett dokument som har signerats elektroniskt av Energimyndigheten.		Dokumentet är daterat:	06.03.2024
This is a document that has been electronically signed by the Energy Authority.		The document is dated:	06.03.2024

Esittelijä / Föredragande / Referendary

Nimi / Namn / Name:	Antti Paananen
Pvm / Datum / Date:	06.03.2024

Ratkaisija / Beslutsfattare / Decision-maker

Nimi / Namn / Name:	Simo Nurmi
Pvm / Datum / Date:	06.03.2024

Tämä asiakirja koostuu seuraavista osista:

- Kansilehti (tämä sivu)
- Alkuperäinen asiakirja tai alkuperäiset asiakirjat Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta. >

Detta dokument består av följande delar:

- Titelblad (denna sida)
- Originaldokument Det signerade dokumentet börjar på nästa sida. >

This document contains:

- Front page (this page)
- The original document(s) The signed document follows on the next page >

537/040003/2024

Eduskunta
Talousvaliokunta

Sähköposti: tav@eduskunta.fi

KAA 4/2023 vp Sähkön hinta kuriin

Täsmentävä lausunto tiedon luovuttamisesta tutkimuskäyttöön

Eduskunnan talousvaliokunta on 27.2.2024 pyytänyt Energiavirastolta kirjallista asiantuntijalausuntoa 8.3.2024 pidettävään valiokunnan kokoukseen.

Lausuntopyynnössä viitataan 23.2.2024 pidettyyn asiantuntijakuulemiseen kansalaisaloitteesta KAA 4/2023vp. Lausuntopyynnössä talousvaliokunta pyytää Energiavirastolta täsmentävää kirjallista lausuntoa tiedon luovuttamisesta tutkimuskäyttöön. Erityisesti talousvaliokunta pyytää Energiavirastolta lausuntoa siitä, mitkä ovat esteet tiedon luovuttamiselle tutkimuskäyttöön tai esteet tuottaa erillinen luovutettava asiakirja Energiaviraston esimerkiksi ACERilta tai Nordpoolilta saamista tiedoista.

Energiavirasto lausuu asiasta seuraavaa:

1 Energian tukkumarkkinoilla tehtyjen liiketoimien ja toimeksiantojen raportointi

Suomen kansallinen tai EU-lainsäädäntö ei velvoita Suomessa toimivia energiapörssejä ja muita organisoituneita kauppapaikkoja tai yksittäisiä markkinatoimijoita säännöllisesti raportoimaan suoraan Energiavirastolle markkinatoimijoiden energian tukkumarkkinoilla Suomen tai jonkin muun maan alueelle tekemiä kauppoja tai toimeksiantoja.

Energian tukkumarkkinoilla tehtyjen liiketoimien ja toimeksiantojen säännöllinen raportointivelvoite sisältyy REMIT-asetuksen (Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) 1227/2011 energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta) 8 artiklaan. Kyseisen lainkohdan nojalla markkinaosapuolten tai niiden puolesta toimivien henkilöiden on toimittava Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirastolle ACER:lle tiedot energian tukkumarkkinoilla suoritetuista liiketoimista ja myös kauppaa koskevista toimeksiannoista.

Energiavirastolla on sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (valvontalaki, 590/2013) 30 §:n 1 momentin nojalla tiedonsaantioikeus, jonka mukaan valvottavaa toimintaa harjoittavan elinkeinonharjoittajan ja REMIT-asetuksen 13 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun henkilön tai päämiehen on annettava Energiavirastolle valvontalaissa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat. Tämän lisäksi Energiavirastolle on annettava muiden

valvontalaissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi tai kansainvälisten sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi tarpeellisia tilasto- ja muita tietoja.

Energiavirasto katsoo, että valvontalain 33 §:n mukainen tiedonsaantioikeus liittyy esimerkiksi REMIT-asetuksessa olevien markkinoiden väärinkäyttöä koskevien kieltojen täytäntöönpanoon, kuten yksittäisten tapausten tutkintaan. Sen sijaan säännös ei luo velvoitetta energiapörsseille tai markkinatoimijoille raportoida Energiavirastolle säännöllisesti kaikista energian tukkumarkkinoilla tehdyistä liiketoimista tai toimeksiannoista.

2 NordPoolilta tai muilta energiapörsseiltä saatujen tietojen jakaminen

Energiavirasto on tehnyt erillisen sopimuksen NordPool European Market Coupling Operator AS:n (NordPool EMCO) kanssa tietopalveluista. Kyseinen sopimus ei perustu lainsäädännön NordPool EMCO:lle asettamaan velvoitteeseen. Energiavirasto on tehnyt kyseisen sopimuksen virastolle kuuluvien energian tukkumarkkinoiden seuranta- ja valvontatehtävien hoitamista varten.

Sopimuksen pohjalta

A. Energiavirastolla on pääsyoikeus NordPool EMCO:n palvelimelle, josta virasto voi halutessaan hakea Suomen tarjousalueen aggregoitujen tunneittaisten kysyntä- ja tarjontakäyrien tiedot.

B. Energiavirasto voi tapauskohtaisesti pyytää NordPool EMCO:a toimittamaan virastolle yksittäisen Suomeen rekisteröityneen tai Suomen tarjousalueelle tarjouksen tai kaupan tehneen markkinaosapuolen tarjous- ja kaupankäyntidatan määritellyltä ajanjaksolta, joka voi olla kerrallaan enintään 12 kuukautta.

Koska lainsäädäntö ei velvoita NordPool EMCO:a luovuttamaan kyseisiä tietoja automaattisesti Energiavirastolle, Energiavirasto on maksanut NordPool EMCO:lle sopimuksen aloitusmaksun sekä maksaa vuosittaisen ylläpitomaksun. Lisäksi Energiavirasto maksaa jokaisesta NordPool EMCO:lle osoitetusta B-kohdan tietopyynnöstä erillisen maksun.

Energiavirasto huomauttaa, että Energiavirasto on saanut Energiaviraston ja NordPool EMCO:n välisen sopimuksen perusteella pääsyoikeuden em. tietoon. Tietojen omistaja on kuitenkin edelleen NordPool EMCO, eikä Energiavirasto voi luovuttaa näin ollen NordPool EMCO:n omistamia tietoja kolmansille osapuolille.

Energiavirasto käsittelee sopimuksen perusteella NordPool EMCO:lta saamiaan tietoja luottamuksellisina. Energiaviraston ja NordPool EMCO:n välisen sopimuksen sopimusehdot sallivat, että Energiavirasto voi käyttää sopimuksen perusteella saamaansa tietoa tutkiessaan lainsäädännön rikkomuksia ja että Energiavirasto voi oman arvionsa perusteella päättää tällaisten tutkintojen yhteydessä päättää julkaista dataa tai jakaa sitä muille viranomaisille tai tuomioistuimille.

Energiavirasto huomauttaa lisäksi, että Energiavirastoa sitoo viranomaistoiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999, julkisuuslaki). Julkisuuslakiin sisältyvät säännökset muun muassa tietojen julkisuudesta sekä salassapidosta ja luovuttamisesta ulkopuolisille. Energiavirasto huomauttaa, että kyseessä olevat tiedot

markkinaosapuolten kaupankäynti- ja tarjousdatasta ovat lähtökohtaisesti myös julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan perusteella salassapidettäviä liikesalaisuuksia.

Energiavirasto on tehnyt B-kohdan mukaisia tietopyyntöjä NordPool EMCO:lle ainoastaan yksittäisten markkinaosapuolen kaupankäynti- ja tarjousdatasta liittyen yksittäisiin virastolla vireillä olleisiin tutkintoihin. Edelleen virasto huomauttaa, että B-kohdan perusteella NordPool EMCO voi luovuttaa tietoa ainoastaan niistä liiketoimista ja toimeksiannoista, jotka markkinaosapuoli on tehnyt NordPool sähköpörssissä. Esimerkiksi tietoja yksittäisten markkinaosapuolten EPEX Spot SE sähköpörssissä tekemistä liiketoimista ja toimeksiannoista NordPool EMCO:lla ei edes ole. Energiavirastolla ei toistaiseksi ole vastaavaa sopimusta muiden energiapörssien kanssa.

Energiavirasto on päättänyt tehdä kyseisen sopimuksen NordPool EMCO:n kanssa, koska tällä tavoin virasto saa tehtäviensä hoitamista varten käyttöönsä aggregoidut käyrät nopeammin ja ilman, että viraston tarvitsisi itse koostaa niitä yksittäisistä ACER:n järjestelmistä viraston käytettävissä olevista tarjoustiedoista. Lisäksi virasto voi vertaamalla NordPool EMCO:n kautta käytettävissä olevaa dataa ACER:lta saatavissa olevaan dataan myös valvoa ja varmistaa, raportoivatko markkinatoimijat ACER:lle kaikki sähköpörsseihin tekemänsä tarjoukset.

Energiavirasto toteaa, että Energiavirastolla on erikseen tehdyn sopimuksen nojalla pääsyoikeus tiettyyn NordPool EMCO:n omistamaan tietoon. Sopimusehdot rajoittavat kyseisen tiedon käyttöä, julkaisua ja jakamista. Sopimusehtojen perusteella Energiavirasto ei esimerkiksi voi luovuttaa kyseistä tietoa kolmansille osapuolille, kuten yleiseen tutkimuskäyttöön.

Edelleen Energiavirasto huomauttaa, että NordPool EMCO ja EPEX Spot SE tarjoavat vastaavaa aggregoitujen Suomen tarjousalueen aggregoitujen kysyntä- ja tarjontakäyrien dataa myös kenelle tahansa maksullisena tietopalveluna, jolloin esimerkiksi yliopistot ja tutkimuslaitokset voivat halutessaan tehdä sopimuksen datan saamisesta tutkimuskäyttöön suoraan energiapörssien kanssa.

Yhteenvetona Energiavirasto toteaa, että kyse on NordPool EMCO:n omistamasta tiedosta, johon Energiavirastolla on erilliseen sopimukseen perustuva pääsyoikeus. Kyseessä olevat tiedot ovat salassapidettäviä liikesalaisuuksia, jolloin Energiavirastoa koskee siten myös julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan mukainen salassapitovelvollisuus.

3 ACER:lta saatujen tietojen jakaminen

ACER:lta saatujen tietojen jakamisen osalta Energiavirasto viittaa talousvaliokunnalle 22.2.2024 toimittamaansa kirjalliseen lausuntoon. Lausunnossa virasto on käsitellyt seikkaperäisesti REMIT-asetuksen (Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) 1227/2011 energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta) säännöksiä koskien Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirastolle ACER:lle REMIT-asetuksen nojalla raportoitujen energian tukkumarkkinoilla suoritettujen liiketoimien ja toimeksiantojen vaihtoa ACER:n ja muiden viranomaisten välillä (artikla 10), toiminnallista luotettavuutta (artikla 12) sekä salassapitovelvollisuutta (artikla 17).

Todettuaan Energiaviraston täyttäneen ACER:n asettamat toiminnallista luotettavuutta koskevat vaatimukset ACER on antanut päätöksellään nro 6/2018 Energiavirastolle pääsyoikeuden ACER:n palvelimille siten, että virasto voi hakea sieltä Suomeen rekisteröityneiden tai Suomen alueelle kaupan tai tarjouksen tehneiden markkinaosapuolten ACER:lle REMIT-asetuksen 8 artiklan nojalla raportoimat tiedot tehdyistä liiketoimista ja toimeksiannoista.

ACER:n järjestelmien kautta Energiaviraston käytettävissä olevan tiedon luovuttamista tutkimuskäyttöön määrittää Suomea sitova EU:n REMIT-lainsäädäntö, jota Energiaviraston on luonnollisesti noudatettava.

Kyseisen ACER:n palvelimilta Energiaviraston haettavissa olevan tiedon jakamista sääntelee REMIT-asetuksen 17 artiklan 3 kohta, jonka mukaan Energiavirasto ei saa paljastaa asetuksen nojalla saamaansa luottamuksellista tietoa muulle henkilölle tai viranomaiselle muutoin kuin sellaisena tiivistelmänä tai koosteena, josta yksittäisiä markkinaosapuolia tai kauppapaikkoja ei voida tunnistaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta rikosoikeuden, REMIT-asetuksen muiden säännösten tai muun asiaan liittyvän unionin lainsäädännön soveltamista. Saman artiklan 4 kohdan mukaan Energiavirastolla on oikeus käyttää saamiaan tietoja ainoastaan velvollisuuksiensa ja tehtäviensä suorittamiseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta rikosoikeuden soveltamista sen piiriin kuuluviin tapauksiin. Edelleen Energiavirasto saa käyttää niitä myös muihin tarkoituksiin, jos tiedot toimittava ACER suostuu siihen. ACER on myös päätöksessään 6/2018 korostanut, että Energiaviraston on täytettävä REMIT-asetuksen 17 artiklan vaatimukset.

Energiavirasto toteaa, että REMIT-asetuksen säännösten perusteella Energiavirasto ei voi itsenäisesti päättää luovuttaa kolmansille osapuolille esimerkiksi tutkimuskäyttöön ACER:n tietojärjestelmistä viraston käytettävissä olevaa tietoa yksittäisten markkinaosapuolten liiketoimista ja toimeksiannoista sellaisenaan. Tiedon luovuttaminen edellyttäisi ACER:n lupaa tai vaihtoehtoisesti kyseinen tieto olisi ensin muokattava sellaiseksi tiivistelmäksi tai koosteeksi, josta yksittäisiä markkinaosapuolia tai kauppapaikkoja ei voida tunnistaa.

Energiavirasto toteaa, että ACER:n keräämän tiedon luovuttaminen tutkimuskäyttöön on ollut esillä ACER:ssa. Tätä varten ACER:lla onkin olemassa järjestelyt, joiden perusteella tutkijat voivat halutessaan olla yhteydessä suoraan ACER:iin ja sitä kautta tutustua tutkimustarpeissaan ACER:n keräämään tietoon. Energiavirasto katsookin, että ACER:n kautta saatavan tiedon jakamisessa tutkimuskäyttöön tulisi ensisijaisesti käyttää ACER:n määrittämiä valmiita järjestelyitä. Myös ACER on ohjeistanut kansallisia sääntelyviranomaisia ohjaamaan tutkimuslaitokset ja yliopistot olemaan suoraan yhteydessä ACER:iin, mikäli ne haluaisivat ACER:n keräämää tietoa tutkimuskäyttöön.

ACER:n tietojärjestelmistä käytettävissä olevan tiedon muokkaaminen sellaiseksi tiivistelmäksi tai koosteeksi, josta yksittäisiä markkinaosapuolia tai kauppapaikkoja ei voida tunnistaa, tarkoittaisi käytännössä vastaavien Suomen tarjousalueen tuntikohtaisten aggregoitujen kysyntä- ja tarjontakäyrien laatimista, joita Energiavirasto hankkii erillisen sopimuksen perusteella NordPool EMCO:lta. Energiavirasto huomauttaa, että tällaisten tiivistelmien laatiminen ei siten toisi lisäarvoa viraston omien tehtävien hoitamiseen, vaan aiheuttaisi Energiavirastolle ainoastaan merkittäviä lisäkustannuksia. Energiavirasto lisäksi toteaa, että virastolla on jo

nykyisellään erittäin niukat resurssit ja niiden käyttäminen tällaisten uusien asiakirjojen muodostamiseen pelkästään ulkopuolisiin tarpeisiin heikentäisi viraston varsinaisten lakisääteisten valvontatehtävien tehokasta hoitamista. Energiavirasto on katsonut oman tehtäviensä hoitamisen kannalta tehokkaammaksi ja kustannusten kannalta edullisemmaksi ostaa nämä aggregoidut tiedot NordPool EMCO:lta tietopalveluna kuin koostaa niitä itse ACER:n kautta käytettävissä olevasta tiedosta. Edelleen Energiavirasto viittaa edellä todettuun mahdollisuuteen tutkimuslaitoksille ja yliopistoille ostaa nämä tiedot suoraan energiapörsseiltä maksullisena tietopalveluna.